

Asia: VN/27638/2020

Lausuntopyyntö sote-tiedonhallinnan linjauksiin

Lausunnonantajan palautteet

Ovatko sote-tiedonhallinnan linjaukset sopivalla tarkastelutasolla?

Kyllä

Kommentoi halutessasi linjausten tarkastelutasoa sanallisesti:

Eksote kiittää mahdollisuudesta lausua sote-tiedonhallinnon linjauksista. On erittäin hyvä, että linjauksia sote-tiedonhallintaan on työstetty. Linjausten teemat ja ylätasoinen ryhmittely on hyvä, mutta alla olevat täsmennykset voisivat olla selkeämpiä.

Ovatko sote-tiedonhallinnan linjaukset riittävät ja kattavat?

En osaa sanoa

Kommentoi halutessasi linjausten kattavuutta sanallisesti:

Tarvitaan täsmennyksiä.

Puuttuuko linjauksista oleellisia seikkoja tai näkökantoja?

Kyllä

Kommentoi halutessasi linjausten puutteita sanallisesti:

Hyvinvointialueen arjen johtamisen tieto syntyy alueella ja tieto nousee alueen omista tietovarannoista alueen omilla työkaluilla. Kansallinen tieto pohjautuu alueen tietoihin. Kansallisen kehittämisen mallin tulisi pohjautua (alhaalta ylös mallilla) (hyvinvointialueelta kansalliseksi tiedoksi) malliksi, ei toisinpäin. Yhteistyö alueiden ja kansallisen toimijoiden välillä on erittäin merkityksellistä parhaan tuloksen saavuttamiseksi.

Tukevatko linjaukset sote-uudistuksen toimeenpanoa?

Kyllä

Kommentoi halutessasi sanallisesti linjausten hyötyä sote-uudistuksen toimeenpanoon:

Tarvitaan tarkennuksia

Tukevatko linjaukset muuta toimeenpanohankkeiden suunnittelua, toteuttamista ja seurantaa?

Kyllä

Kommentoi halutessasi sanallisesti linjausten hyötyä muulle suunnittelulle ja toimeenpanolle:

On erittäin hyvä, että linjauksia sote-tiedonhallintaan on tehty. Linjausten teemat ja ylätasoinen ryhmittely on hyvä, mutta alla olevat täsmennykset voisivat olla selkeämpiä.

Anna palautetta linjaukseen 1:

Yhteistyö eri toimijoiden osalta on kannatettava linjaus. Linjaus on melko kattavasti kuvattu, mutta käytännön tasolla varmasti tulee vielä selkeytettäviä asioita eri roolien osalta. Sosiaalihuollon tiedonhallinnan puolella THL:n Sosmeta-palvelun palaute on näkemyksemme mukaan hyvä alku vuoropuheluun, vaikka tässäkin olisi vielä parannettavaa.

Anna palautetta linjaukseen 2:

Yhteentoimivuus eri toimijoiden osalta on kannatettava linjaus. Näkemyksemme mukaan tarvitaan enemmän ns. Kysymykset-vastaukset tyyppistä työtä, joiden avulla pystytään yhdessä linjaamaan asioita ja joilla on vaikutusta kaikkiin osapuoliin. Tämä edellyttää resurssia asioiden valmisteluun.

Kansallisesti tulee ratkaista vielä useita asioita (esim. sosiaalihuollon potilastiedot), jotka mahdollistaisivat kansallista yhteentoimivuutta.

Kansalliset tietomäärittelyt ovat ehtona sille, että tiedoista saadaan vertailukelpoisia kansallisella tasolla. Tehokas määrittelytyö tulee tehdä pienemmässä ryhmässä ja antaa palveluntuottajille ja järjestelmätoimittajille valmiit speksit, muutoin kaikki tulkitsevat asioita omalla tavallaan. Tietojärjestelmäkehitykselle olisi annettava aikataulu muutosten toteuttamiseen ja selkeä linjaus tuleville vuosille tulevista muutoksista. Näin vältetään turhaa työtä ja ei hukata resursseja esim. versiopäivitysten osalta

Anna palautetta linjaukseen 3:

Linjaus on kannatettava.

Digiosaamisen kehittäminen eri osapuolilla edellyttää resurssia. Toisaalta järjestelmiltä edellytetään myös mahdollisimman helppokäyttöisyyttä.

Anna palautetta linjaukseen 4:

Mitä tässä kohdin tarkoitetaan tiedon kopioinnilla? Tämänhetkinen lainsäädäntö ei mahdollista selkeästi eri rekisterien välisiä yhteisiä asiakirjojen laadintaa ja tietojen luovuttamista Kantapalveluissa sosiaalihuollosta ja terveydenhuoltoon tai toisin päin. Asiaa pyritään ratkaisemaan käsittääksemme lakimuutoksella. Se, miten lakiin tällainen sähköinen tietojen vaihto ja yhteinen asiakirjojen laadinta sekä rekisteritietojen hallinta tulee lopulta määrittymään vaikuttaa siihen,

miten paljon tietoa joudutaan kopioimaan. Kyse on myös siitä, miten paljon samaa tietoa asiakkaalta kerätään useampaan kertaan. Samoin tulee huomioida mitä Kanta-palvelut mahdollistavat – onko tarpeen tallentaa Kantaan asiakirja monelta eri toimijalta, vai voisiko sen kautta katsella yhdessä laadittua asiakirjaa? Esimerkiksi työ- ja toimintakykytietoa kerätään eri rekistereihin eri yhteyksissä, mikä aiheuttaa, että sama tietoa kerätään useaan kertaan ja kirjataan eri tavoin. Näkisimme, että kertakirjaamisen ja tiedon hyödyntäminen olisi varmasti kaikkien etu, vaikka eri yhteyksissä tietoa joudutaan täydentämään ja päivittämään. Kysymys on myös kansallisista arkkitehtuuriratkaisuista. Sama haaste koskee myös muita kuin sosiaali- ja terveydenhuollon välistä monialaista yhteistyötä myös esimerkiksi sosiaalihuollon ja TE-hallinnon tai sosiaalihuollon ja opetushallinnon alaista toimintaa. Tietojen luovuttamiskäytännöt koetaan jäykkinä ja haastavina ja näihin toivotaan kansallistakin koulutusta ja opastusta asiakas- ja ammattihenkilötasolle.

Anna palautetta linjaukseen 5:

Dialla 12 (kohde 5) todetaan ammattihenkilö-kohdassa: “Pystyy tarvittaessa ohjaamaan asiakasta tuntien asiakkaan kokonaistilanteen”. Asiakkaiden palveluohjaus on haastavaa asiakkaan kokonaistilanteen hallitsemisen näkökulmasta. Kysymys kytkeytyy ammattilaisen käyttöoikeuksiin ja oikeuksiin päästä asiakkaan tietoihin. Esimerkiksi asiakkaille tarjotun puhelinpalvelun ja sosiaalipalvelujen ohjauksen ja neuvonnan näkökulmasta käyttöoikeuksien määrittely ei anna selkeää vastausta. Käyttöoikeusmääräyksessä ei ole huomioitu sinällään asiakasohjauksen käyttöoikeuksia erikseen. Työntekijällä tulee olla oikeus niihin tietoihin, mitä hänen työtehtävissään hän välttämättä tarvitsee. Tarvitaanko ohjauksessa ja neuvonnassa kaikkia asiakkaasta tallennettuja asiakasasiakirjoja kaikissa palvelutehtävissä, kaikissa sosiaalipalveluissa ja kaikissa palveluprosesseissa? Onko esimerkiksi ohjauksessa ja neuvonnassa saatava nähdä, mitä asiakkaasta on kirjattu palvelujen toteutuksessa? Vai riittääkö, että työntekijä näkee esimerkiksi vireilletuloasiakirjat, palvelutarpeen arviot, suunnitelmat ja päätökset? Jos osaa asiakastiedoista ei selkeästi välttämättä tarvita työtehtävien suorittamisessa, nämä tulisi rajata käyttöoikeuksien ulkopuolelle. Jos mitään asiakirjatyyppejä, palvelutehtävää, sosiaalipalvelua tai palveluprosessia ei pysty rajaamaan pois työn suorittamisen siitä kärsimättä, käyttöoikeuksien tulisi kattaa kaikki, lukuun ottamatta perheasioiden sovittelua. Tällöin käyttäjärooli vastaisi sosiaalipäivystäjän käyttäjäroolia. Työtehtävä ei kuitenkaan vastaa sosiaalipäivystystä.

Haasteen tässä luo se, että kansallisesti rekisterinkäyttövaltuutus on ajateltu toteutettavan vasta päätöksenteon jälkeen, jolloin palvelujen järjestäjä merkitsee tämän myös asiakkuusasiakirjalle palveluntuottajan palveluyksikkötiedon. Entä, jos tarve on jo ennen asian vireilletuloa, ennen sosiaalihuollon asiakkuutta? Miten tämä on ajateltu kansallisesti? Näillä kysymyksillä on yhteys siihen, että miten asiakkaiden sote- ja hyte-tietoa voidaan jakaa. Käsittääksemme on myös erilaista tulkintaa siitä, milloin asiakkaiden tietojen hyödyntäminen prosessien ohjauksessa on toisiolein piiriin koskevasta käsittelystä, ja milloin on kyse ensiökäytöstä. Esimerkiksi tilanteissa, joissa ammattilaiselle koostetaan asiakkaan aiempien kirjausten perusteella herätteitä. Tuntumamme on, että tulkinnat vaikuttavat vaihtelevan tietojärjestelmätoimittajien ja palvelunjärjestäjien välillä. Tietojen käytön selkiytyminen, osana ensio- ja toisioleakia suhteessa järjestelmän prosessiohjaukseen, edellyttää tietojärjestelmille säädettyjen toiminnallisten ja teknisten vaatimusten kansallista läpikäyntiä ja selkiytymistä sekä lainsäädännön yhtenäistämistä.

Osaltaan tietojen käyttö vaatii asiakkaan tai potilaan suostumusta. Kuitenkaan ei ole selviä määrittelyksiä siitä, mikä tietojen käyttö on ensisijaista ja mikä toissijaista, ja minkälaisesta tietojen

käytöstä pitää olla lupa. Tämä vaikeuttaa huomattavasti asiakkaan tai potilaan asioiden sujuvaa hoitamista ja siirtämistä palveluista toiselle.

Anna palautetta linjaukseen 6:

Linjaus on kannatettava. Sosiaalihuollon osalta tarvitaan kansallisen mallin luomista ja ohjeistamista tietojen luovutusta, saamista ja vastaanottamista koskevien merkintöjen tekemiseen. Miten esimerkiksi tietojen luovuttamisen merkinnät tehdään järjestelmissä sosiaalihuollon asiakkuuden päättymisen jälkeen?

Anna palautetta linjaukseen 7:

Linjaus on kannatettava, mutta haasteena on asiakas- ja potilastietojärjestelmien käytettävyydessä se, että kansalliset periaatteet sote-tiedonhallintaan ovat rakentumassa. Järjestelmätoimittajien mahdollisuudet kehittää ratkaisujaan kulkevat näin kansallisten määritysten jäljessä (ei voi kehittää ratkaisuja ennen kuin on tuotettu kansalliset mallit). Monesti joudutaan kansallisten määritysten edistymisen välissä tekemään väliaikaisia ratkaisuja. Muutosten toteutuminen aina ammattihenkilöille ja asiakkaille asti käytäntöön vaatii resursseja ja aikaa sekä uuden oppimista. Tämä tulisi huomioida myös kansallisessa kehitystyössä.

Palvelujen tuottajalle ja järjestäjälle on taattava mahdollisuus hyödyntää myös omien rekisteriensä tietoja esteettömästi. Kansallisen tietovarannon riittävään laajuuteen pääseminen asiakas- ja potilastietojen osalta vie vuosia ja sitä ennen tietoja on pystyttävä hyödyntämään laaja-alaisesti toiminnassa.

Anna palautetta linjaukseen 8:

Tätä varten tarvitaan resurssia suunnittelemaan toimivia kokonaisuuksia myös palvelunjärjestäjän ja palveluntuottajan näkökulmasta tietojärjestelmätoimittajien ohella. Linjausta tulee haittamaan myös tiukka hankintalaki ja sen tuomat velvoitteet. Palvelun järjestäjän ja palvelun tuottajan tulisi pystyä käyttämään harkintaa konsolidoinnin mahdollistamiseksi.

Anna palautetta linjaukseen 9:

Ammattihenkilöllä tulee olla helposti saatavissa ajankohtainen tieto asiakkaan tahdonilmaisista. Ammattilaiselle tulee tuottaa heräte asiakkaan tehdessä muutoksen.

Sujuva hoito- tai palvelupaikan valinta edellyttää aiempaa laajempaa mahdollisuutta siirtää tietoja toisen järjestäjän / palveluntuottajan tai rekisterinpitäjän saataville. Myös tietojen saattaminen potilaalle / asiakkaalle itselleen tulee sujuvoittaa, kantapalvelut eivät ole pitkään aikaan vielä ratkaisu.

Anna palautetta linjaukseen 10:

Kertakirjaamisen linjaus on erittäin tärkeä ja kannatettava. Sosiaalihuollon rekisterikeru-uudistukselta odotetaan tietoja ajoissa siitä, mitä tietoja ja miten tiedot poimitaan sosiaalihuollon Kanta-palveluista. Tällä hetkellä kaikkia rekisterikeruuseen liittyviä kysymyksiä ei ole "upotettu" kansalliseen asiakastietomalliin. Organisaatioissa joudutaan eri järjestelmäratkaisuilla ylläpitämään raportointia varten erinäisiä tietoja, jolloin syntyy päällekkäistä kirjaamista sekä mahdollisesti myös erilaisten raportointijärjestelmien käyttöä ja integraatioiden tarvetta. Kansallisen ohjauksen tulee olla vahvaa tietojen yhtenäisen kirjaamisen tueksi, jotta tiedot ovat vertailtavia eri alueiden välillä ja tietojohdamisessa tehtävät tulkinat relevantteja. Näemme tärkeäksi, että kansallista ns. automatisoitua raportointimallia, jossa voidaan yhdistää myös kustannukset, viedään jatkossakin tehokkaasti eteenpäin.

Anna palautetta linjaukseen 11:

Vaatii kattavat kansalliset linjaukset mittareiden sisällöstä. Edellyttää yhteneväisiä tietosisältöjä ja yhteistyötä tietojärjestelmätoimittajien kanssa tietojen automaatoinnissa.

Anna palautetta linjaukseen 12:

Kirjaamisen osalta otettu kantaa vain potilastietojen kertakirjaamiseen. Luonnoksesta puuttuu vastaava ammattihenkilön kertakirjaamisen vaade asiakastietojärjestelmiin. Toiminnanohjauksen näkökulmasta organisaatiot tarvitsevat henkilöstön ja asiakas-/potilasohjaukseen muutakin tietoa, jota tulee voida toteuttaa hyödyntämällä Kanta-palveluita, omien järjestelmien tietovarantoja. Tietoa tulee voida täydentää prosessiohjauksen näkökulmasta.

Anna palautetta linjaukseen 13:

Linjaus ei saa estää alueiden omaa kehitystyötä tiedon toisiokäytön hyödyntämiseksi. Eri alueet ovat täysin eri vaiheissa tiedon hyödyntämisen suhteen. Synergiaa pitää hyödyntää silloin kuin se on mahdollista, mutta tarpeet eri alueiden välillä vaihtelevat suuresti.

Anna palautetta linjaukseen 14:

-

Anna palautetta linjaukseen 15:

-

Anna palautetta linjaukseen 16:

-

Anna halutessasi muuta yleistä palautetta sote-tiedonhallinnan linjauksiin:

Lähes kaikkiin linjauksiin liittyy tietojen hyödyntäminen. Tiedon toisiokäytön ja ensisijaisen käytön rajat ovat häilyvät. Tiedon hyödyntämisen rajatapauksiin ei saada ennakkotapauksia, esim. Milloin tarvitaan asiakkaan / potilaan suostumus ja milloin ei.

Useissa eri kohdissa viitataan Kantapalveluihin. Kantapalvelut ovat tiedon hyödyntämisen näkökulmasta vielä todella alkuvaiheessa. Jos kaikki tiedon hyödyntäminen tulisi jatkossa ohjautua Kantapalveluiden kautta, olisi tärkeää ratkaista miten kaikki tarpeellinen tieto sinne saadaan hyödynnettäväksi.

Tepponen Merja
Etelä-Karjalan sosiaali- ja terveystoimisto